

Domnul Creangă, învățătorul copiilor

Un articol de: Oana Nistor – 29 Ian, 2020

Puțini dintre noi știu că Ion Creangă a revoluționat, în cei 20 de ani de activitate la catedră, stilul de predare în școală, făcând trecerea de la învățarea mecanică de frica „sfântului Neculai” și a „calului bălan” la învățământul „viu și intuitiv” în care elevii făceau aritmetică prin intermediul poveștilor. Învățătorul Creangă nu doar a aplicat metode diferite la clasă, ci a înțeles că trebuie să le împărtășească și altora prin intermediul primului abecedar în grafie latină: „Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primară”. Îndrăgostit de școală și de copii, un pedagog desăvârșit, Creangă a indicat și care e cea mai mare menire a școlii, aceea de a scoate oameni din boțurile însuflețite de humă.

Înainte de a fi autor de povești și creator de literatură pentru copii, Ion Creangă a fost învățător, a modelat suflete și a format caractere timp de 20 de ani, iar mărturiile foștilor săi elevi reprezintă dovada că și-a îndeplinit misiunea: „Era un dascăl blând, comunicativ și glumeț. Vara privea la jocurile noastre și ne învăța cum să batem mingea. Iarna se urca în sanie cu noi și ne arăta cum să o cârmuim

cu piciorul. Înainte de a începe lecția, ne întreba ce am mai făcut pe acasă, dacă mai avem frați și surori, ce mai fac ai noștri. Aceste întrebări erau puse cu blândețe, așa încât lecția ni se părea o continuare a convorbirii prietenoase dintre noi, copiii, și bunul nostru învățător. După câțiva ani l-am reîntâlnit pe dascălul meu. Mi-am scos pălăria înaintea lui. Creangă s-a oprit.

– Bună ziua, domnule Creangă!

– Bună ziua! Ce mai faci? m-a întrebat fostul meu profesor, zicându-mi pe nume. Unde înveți?

– La Rapală, domnule!

– La domnul Rapală se spune când vorbești despre un om mai mare! m-a dojenit Creangă.

N-am spus nimic, dar mi-am aplecat privirea. Era cea din urmă învățătură părintească primită de la dascălul meu. Domnul Creangă a plecat, iar eu am rămas un timp în loc, uitându-mă după el, cum mergea greoi, cu straiile largi, cu pălăria mare și bastonul lui gros în mână”, rememora scriitorul Jean Bart în povestirea „Creangă, dascălul nostru”.

Printre numele mari care s-au perindat la clasa lui Creangă, devenită o atracție a școlii încă din primul an de predare, se numără, alături de scriitorul Jean Bart, și istoricul N.A. Bogdan, pictorul Octav Băncilă și Emil Racoviță. „Ca pedagog, Ion Creangă a revoluționat stilul de predare, a trecut de la învățarea prin memorare la învățarea intuitivă și interactivă, prin intermediul poveștilor. De exemplu, prin intermediul poveștii «Cinci pâni» elevii învățau aritmetică. Nu mai exista rigiditate, punea foarte mare accent nu doar pe citirea poveștilor, ci și pe înțelegerea lor”, a spus Camil Iercan, profesor muzeograf la Muzeul „Ion Creangă” din Iași, cunoscut îndeosebi sub numele de „Bojdeuca lui Creangă”.

Cum a ajuns Creangă învățător

Diaconul Ion Creangă a intrat în 1864 la „Școala preparandală vasiliană” de la „Trei Ierarhi”, avându-l profesor pe Titu Maiorescu, care l-a apreciat în mod deosebit pe „școlarul” Creangă.

A terminat premiant anul întâi, iar pe al doilea an l-a absolvit cu nota „eminente” la pedagogie, gramatică, religie, aritmetică, cosmografie, fizică, muzică și caligrafie. Încă din primul an, la propunerea lui Maiorescu, Ion Creangă era numit, printr-un decret semnat de domnitorul Al.I. Cuza, institutor la Școala Primară. „Vesel și sugubăț, a luat în primire clasa I, secțiunea a II-a din sala gotică. Între școlarii săi, vreo 60, de toată mâna de la 7 la 15 ani, fiind și istoricul N. A. Bogdan. Clasa sa a

devenit o atracție a școlii, sumedenie de elevi fiind dornici să ia loc în băncile ei. Astfel, în semestrul I din anul 1866-1867 a avut 71 de elevi, iar în al doilea 93. Motivul? Preda după o metodă proprie”, scria scriitorul Ion Mitican, personalitate a Iașiului care și-a dedicat jumătate din viață cercetării istoriei orașului și a oamenilor de seamă care au trăit în târgul leșilor.

Potrivit acestuia, învățătorul Creangă discuta adesea și cu elevii de la Institutul Pedagogic, cărora le vorbea despre menirea învățătorului, îndemnându-i să fie muncitori și blânzi cu școlarii: „Unde nu-i dragoste de breaslă și menire și tragere de inimă, nu-i Doamne-ajută, mă băieți”.

Tot Mitican amintea într-unul din articolele sale că la „Trei Ierarhi” se țineau și întrunirile „Societății pentru învățătura poporului român”, unde deseori se auzea vocea lui Creangă, care „susținea elevii săraci propuși pentru ajutoare, pe acei trimiși la studii superioare sau cărțile școlare”. Creangă ținea la „Trei Ierarhi” și cursuri de „scriere și cetire la secțiunea I” la școala gratuită pentru adulți înființată de societatea amintită.

În 1872, diaconul Creangă este caterisit și pierde astfel și postul de învățător. Urmează o perioadă de doi ani destul de dificilă pentru acesta, care este nevoit să-și caute o chirie ieftină pentru a putea supraviețui nu doar el, ci și fiul de 12 ani, Constantin, pe care îl avea în custodie. „La îndemnul lui Maiorescu, care i-a spus să aibă răbdare cum că vor veni și vremuri mai bune, Creangă își caută gazdă tocmai în mahalaua Țicăului și găsește o odaie ieftină într-o căsuță în care locuia, tot cu chirie, Tinca Vartic, verișoara unui prieten. Aceasta i-a oferit odaia din dreapta spre a locui împreună cu fiul său, Constantin, pe care Creangă, ulterior, îl va trimite la școala-internat de ofițeri. În tot acest timp, cât rămâne fără postul de învățător, Ion Creangă trăiește din lecțiile particulare de scriere și citire pe care le dă copiilor din sat”, potrivit muzeografului Camil Iercan.

Într-adevăr, în 1874 vin vremuri mai bune. Titu Maiorescu ajunge ministru al cultelor și îi oferă povestitorului un post de învățător la Școala de băieți nr. 4 din Păcurari, pe locul acesteia funcționând acum Școala „Ion Creangă”.

Din momentul în care se mută la bojdeuca din Țicău, Creangă se dedică exclusiv pedagogiei și scrisului. A predat până în 1887, când, bolnav fiind, a fost nevoit să intre într-un concediu medical prelungit.

Apreciat deopotrivă de către elevi și inspectorii școlari

În rapoartele de inspecție, învățătorul Creangă primește doar cuvinte de laudă, care vin și din partea revizorului școlar Mihai Eminescu, ce va deveni ulterior bunul

său prieten: „Povățuitorul de cetire prin scriere până acum e cel mai bun abecedar românesc, aprobat atât de comisia examinatoare, cât și de onor Ministerul. Deosebirea dintre metoda propusă de această broșură și învățarea rutinară și mecanică, precum se profesează ea în genere în școlile noastre, este deosebirea dintre învățământul viu și intuitiv și mecanismul mort al memorării de lucruri neînțelese de copii; este deosebire dintre pedagogie și dresură, predare a citit-scrisului pe care o cunoaște, după cum se vede, ca un adevărat metodist. Prin metoda veche a silabisirii, a memorării mecanice de semne și cuvinte, inteligența copiilor nu era cu mult mai bine tratată decât inteligența unui animal, care se deprinde cu frică și silă la o mulțime de apucături automate, de care nu-și poate da seama”.

La Bojdeuca din dealul Țicăului regăsim pe un perete și prima hartă a județului Iași, realizată împreună cu institutorul Ienăchescu. Totuși, când venea vremea de notare a elevilor, învățătorul Creangă era aspru, dar corect totodată, fără deosebire. „Având experiența negativă a primilor săi dascăli, care apelau deseori la metodele rudimentare de predare a lecțiilor, Ion Creangă a dorit să fie un alt fel de învățător. Iar mărturiile foștilor elevi arată că a și reușit. S-a dedicat total școlii, îndrăgostit de școală și de copii, a fost un pedagog în adevăratul sens al cuvântului. Scriitorul Jean Bart, fost elev al lui Creangă, îl descrie ca pe un om veșnic cu zâmbetul pe buze, care radia pretutindeni aceeași bucurie, și în clasă, și pe stradă”, susține muzeograful Camil Iercan.

De altfel, nu doar învățăceii de clasa I îl apreciau și îl iubeau pe Creangă, ci și elevii de la Institutul Pedagogic din Iași, care doreau să preia din ideile revoluționare ale învățătorului căruia „îi era drag că ne ducem să-i furăm meșteșugul”. Iar meșteșugul învățătorului Creangă consta în lucruri simple, desprinse, unele dintre ele, din înțelepciunea populară: „Fie-vă dragi copiii, purtați-vă cu ei blând, învățați-i ce e de folos, fiți dreپți și-și vedea că nu-s sălbatici. Schimbați-le des ocupația, jucați-vă cu ei, căci între copii trebuie să fii și tu copil. Nu vă vărsați veninul amărăciunii voastre în sufletul copiilor, că-i păcat...”

Printr-o decizie din 20 iunie 1993, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel, la acea vreme Mitropolit al Moldovei și Bucovinei, a ridicat caterisirea diaconului Ion Creangă, reabilitând astfel numele marelui scriitor român.

Autor de manuale și metodici didactice

Alături de alți cinci institutori (C. Grigorescu, G. Ienăchescu, N. Climescu, V. Receanu și A. Simionescu), Creangă realizează primul abecedar – „Metodă nouă de scriere și cetire pentru uzul clasei I primară”, care apare în 1868. „Abecedarul lui

Creangă era, de altfel, cel mai căutat în acea vreme, poate și pentru faptul că era în grafie latină. La mare căutare era și în Transilvania, unde se vânduseră 50 de mii de exemplare. Calitatea acestui abecedar reiese și din faptul că a fost reînnoit în 23 de ediții”, mai precizează muzeograful de la Bojdeuca din Iași. Această carte de căpătâi a școlii românești era un abecedar practic ce elimina învățământul lancastrian (bazat pe ajutorul elevilor mai avansați, folosiți ca monitori), propunând scrierea directă. Abecedarul lui Creangă avea trei părți și se încheia cu o secțiune de rugăciuni și tabele aritmetice.

George Călinescu, în „Viața și opera lui Ion Creangă”, detalia cuprinsul acestei cărți de căpătâi: în prima parte erau 23 de „lecțiuni”, dintre care primele 10 erau destinate învățării literelor mici ale alfabetului latin al limbii române, iar lecțiile 11-23 se refereau la „grupuri de litere cu rol special în formarea silabelor și pronunțare”. Partea a doua cuprindea, la prima ediție a abecedarului, 18 lecții în cadrul cărora erau învățate alte grupuri de litere cu probleme ortografice și ortoepice, primele noțiuni de gramatică și semnele de punctuație. Partea a treia conținea istorioare morale, fabule, poezii și proverbe. Se regăseau texte cu rol moralizator, subiecte din literatura populară, altele care descriau fenomene meteorologice și unele texte istorice. În primul abecedar apar și trei poezii scrise de Creangă, care înseamnă, de fapt, debutul literar al acestuia („Nu lucrezi, n-ai ce mânca!”, „Ia, clopoțelul sună”, „Păsărica în timpul iernii”).

Încurajat de succesul abecedarului, Creangă redactează, tot în colaborare, și alte lucrări didactice: „Învățătorul copiilor”, în care Creangă tipărește trei povestiri („Prostia omenească”, „Inul și cămeșa”, „Acul și barosul”), „Carte de cetire în clasele primare de ambele secse”, „Povățuitoriu la cetire prin scriere după sistema fonetică” și „Geografia județului Iași”.

GEOGRAFIEA

JUDEȚULUI IAȘII

PENTRU

*Clasa a II-a primară URBANĂ, de băieți și de fete
și pentru clasa a III-a primară RURALĂ,
de fete și de băieți.*

de

Institutorii: V. Răceanu, Gh. Ienăchescu și I. Creangă.

Aprobată de Onorabilul Ministeriu al Instrucțiunii Publice, prin Monitorul
Oficial No. 102 din 6 (18) Maiu 1879.

EDIȚIEA A V - a.

ÎNDREPTATĂ ȘI ÎMBUNĂTĂȚITĂ.

*Prețul unui cecemplară, fără planul orașului, este 50 de bani.
Planul orașului se vinde aparte, cu prețul de 50 bani cecemplarul.
Este oprit a se vinde mai scump.*

IAȘI
TIPOGRAFIEA NAȚIONALĂ STRADA V. ALEXANDRI
1892.

COPILOR

CARTE DE CETIT

in

CLASELE PRIMARE

de ambe sexe

CU LITERE ȘI SLOVE

cuprinzând

INVĂȚĂTURI MORALE ȘI INSTRUCTIVE.

Partea III.

de

Institutori: *C. Grigorescu, I. Creangă și V. Răceanu.*

Aprobată prin decretul domnesc, publicat în Monitorul Oficial No. 14
din 20 Ianuarie (1 Februarie) 1876.

EDIȚIA IX-a.

Revizuită, adăugată și îmbunătățită cu figuri din istoria naturală.

IASI

TIPOGRAFIA NAȚIONALĂ, STRADA ALECSANDRI.

1890.

Preț 90 bani. Este oprit a se vinde mai scump.

METODA SOCĂ
SA
SCRIERE ȘI CETIRE.
PENTRU ȘCOALA CLASEI I PRIMĂRIE

de
Învățători: I. Creangă, C. Grigorescu, G. Iordăchescu,
N. Chinoșan, V. Răducan și A. Similescu.

Aprobata și prin Ministerul Învățământului, publicată în Ministerul Școlii
No. 14, din 28 Iunie 1930 și în Ministerul Școlii
No. 14, din 28 Iunie 1930.

— { **EDIȚIA A DOUCEA DEȘI DE TREI** } —

Indicațiunile de redacție au fost multe, toate de bună calitate.

REDACȚIA ȘI ÎNĂLĂȚAREA DEȘI ÎNĂLĂȚAREA DE ÎNĂLĂȚARE, ÎNĂLĂȚAREA DE ÎNĂLĂȚARE
ÎNĂLĂȚAREA DE ÎNĂLĂȚARE, ÎNĂLĂȚAREA DE ÎNĂLĂȚARE, ÎNĂLĂȚAREA DE ÎNĂLĂȚARE.

I. A. Ș. I.
TIPĂRIȘTEA NAȚIONALĂ, STRADA AGRICULTURII
1933.

ziarullumina.ro